

Закани, ризици и можни решенија

Овој документ претставува попис на најзначајните ризици поврзани со одобрување на статусот и постапката на надзор на овластениот економски оператор и воедно претставува попис на можните начини за држење под контрола на наведените ризици. Можните решенија предложени за еден показател може да се применат на повеќе утврдени подрачја на ризик. Предложениот попис не е сеопфатен ниту конечен.

Прашалникот за самооценување кој го пополнуваат економските оператори на самиот почеток на постапката за поднесување на барање, настојува да ја прикаже моменталната состојба на нивното работење и постапување, како и нивните релевантности за одобрување на статус овластен економски оператор. Документот насловен како „Закани, ризици и можни решенија“ наменет е за царинските органи и економските оператори, а неговата намена е да ја олесни контролата и проверката, со цел да се обезбеди усогласеност со критериумите за стекнување статус овластен економски оператор со усогласување на собраните податоци во Прашалникот за самооценување (ПС) и утврдените подрачја на ризик и можни решенија.

1. Евиденција за усогласеност (оддел XX, ПС)

Критериум: Соодветна евиденција за усогласеност со царинските барања (член 10-ж, УСЦЗ)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Почитување на барањата на царинските	Постапување кое не е во согласност со царинските барања во поглед на: - пополнување на царинските декларации,	- активна политика за усогласеност која ја спроведува економскиот оператор; - предност имаат писмените упатства во	ПС 2.1

<p>органи за спроведување на царинските формалности</p>	<p>вклучувајќи неправилно тарифирање на стоката, одредување на вредноста, потеклото, - користење на царинските постапки, - примена на мерки поврзани со забрани и ограничувања, трговска политика, - внес на стока во царинското подрачје и т.н.</p> <p>Ако во минатото дошло до постапување кое не е во согласност со царинските барања, се зголемува веројатноста за занемарување/повреда на правилата и прописите во иднина. Недоволна свесност за повреда на царинските барања.</p>	<p>поглед на одговорностите за спроведување на проверка на точноста, потполноста и редоследот на трансакции и откривање на неправилности/грешки, вклучувајќи и сомневање за криминални активности, на царинските органи; - постапки за истражување на воочените грешки и известувањето за нив, како и постапки за оценување и подобрување на постапките; - треба јасно да се определи надлежно/одговорно лице вклучено во работењето и воведување на систем за случаи како годишен одмор или друг вид на отсутност; - спроведување на внатрешни мерки и програми за наобразба со кои се обезбедува свесност кај вработените за царинските барања.</p>	
---	---	--	--

2. Сметководствен и логистички систем на барателот (Оддел 3 од ПС)

Критериум: Ефикасен систем за управување со деловната евиденција, а кога е потребно и со транспортната евиденција, со што се овозможува соодветен царински надзор (член 10-з од УСЦЗ)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Сметководствено	Ризик – неусогласеност на	- поделбата на одговорностите меѓу	ПС 3.2

<p>опкружување (средина)</p> <p>Интегриран сметководствен систем</p>	<p>сметководствениот систем со општоприфатените сметководствени начела кои се применуваат во државата.</p> <p>Неточен и/или нецелосен запис на трансакциите во сметководствениот систем.</p> <p>Неусогласеност меѓу залихата на стока и сметководствената евиденција.</p> <p>Недоволна поделба на должностите меѓу функциите.</p> <p>Непостоење на физички или електронски пристап до царинската т.е. по потреба транспортната документација;</p> <p>Оневозможено спроведување на контрола.</p> <p>Невозможност за правовремено спроведување на контрола заради начинот на кој е структуриран сметководствениот систем кај подносителот на барањето.</p> <p>Сложениот систем на управување нуди</p>	<p>функциите треба да се провери во блиска корелација со големината на подносителот на барањето. Пример, микро друштво кое се занимава со друмски транспорт со мали количини секојдневни операции: пакувањето, ракувањето, натоварот/истоварот на стока може да се довери на возачот на возилото. Меѓутоа, приемот на стоката, записот на стоката во административниот систем и плаќањето/приемот на сметката (фактурата) треба да се довери на друго лице;</p> <p>- воведување на систем за предупредување кој открива сомнителни трансакции;</p> <p>- развој на врска помеѓу софтверот за царинење и сметководствениот систем за да се избегнат печатни грешки;</p> <p>- воведување на планирање на средствата на друштвото (enterprise resource planning ERP);</p> <p>- развој на обуки и изготвување на упатства за користење на софтверот.</p>	<p>ИСО 9001:2001, дел 6.3</p>
--	---	---	---------------------------------------

	можности за прикривање на незаконски трансакции.		
--	--	--	--

2.2 Дневник на настани (Пододдел 3.1 од ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Дневник на настани	Непостоењето на соодветен дневник на настани влијае на ефикасноста и успешноста на царинскиот надзор заснован на контролата. Непостоењето на контрола над сигурноста на системот и пристапот кон него.	- советување со царинските органи пред воведување на нови царински сметководствени системи, за да се обезбеди нивна усогласеност со царинските барања; - проверка на постоењето на дневник на настани во периодот пред фазата – контрола.	ПС 3.1 ИСО 9001:2001, дел 6.3

2.3 Логистички систем со кој се разликува домашната од странската стока

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Мешање на домашна и странска стока	Непостоење на логистички систем со кој се разликува домашната од странската стока. Замена на стоката која нема статус домашна стока.	- постапка на внатрешна контрола - проверка на целосноста на внесените податоци	

2.4 Систем на внатрешна контрола (Пододдел 3.3 од ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Процедури за внатрешна контрола	<p>Несоодветна контрола над деловните процеси од страна на подносителот на барање.</p> <p>Непостоењето/недоволно постоење на процедури за внатрешна контрола овозможуваат измами, неовластени или незаконски активности.</p> <p>Неточна и/или непотполна евиденција на трансакциите во сметководствената евиденција.</p> <p>Неточни и/или непотполни податоци за царинските декларации и други изјави дадени на царинските органи.</p>	<p>- именување на одговорно лице за квалитет, надлежно за процедурите и внатрешната контрола на трговското друштво;</p> <p>- секој претпоставен во потполност треба да е запознаен со внатрешната контрола на својот оддел;</p> <p>- забележување на датумите на внатрешна контрола или ревизија и корекција на утврдените слабости по пат на корективни активности;</p> <p>- да се известат царинските органи во случај на откривање на измами, неовластени или незаконски активности;</p> <p>- соодветните процедури за внатрешна контрола да се достапни на соодветните засегнати лица;</p> <p>- креирање на досие/датотека во која секој вид на стока е поврзан со сопствените царински податоци (тарифна ознака, царинска стапка, потекло и царинска постапка);</p> <p>- именување на одговорно лице/а за управување и ажурирање на применливите царински прописи (попис на прописи) т.е.</p>	ПС 3.3 ИСО 9001:2001, делови 5.5, 6.3, 7.4, 7.5, 8.2, 8.5

		ажурирање на податоците во софтверот за планирање на средствата на друштвото (ERP), царинење и сметководство.	
--	--	---	--

2.5 Движење на стоката (Пододдел 3.4 од ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Општо	Непостоење на контрола над движењето на стоката која е на залиха овозможува додавање на опасна и/или со тероризам поврзана стока на залиха, како и земање на стока од залиха без соодветна евиденција.	<ul style="list-style-type: none">- евиденција за движењето на стоката која е на залиха;- редовно усогласување на стоката која е на залиха;- системи за проверка на неусогласеност на залихите;- можност за препознавање на стоката во информатичкиот систем, која е царинета или која сеуште подлежи на давачки и даноци.	ПС 3.4 ИСО 9001:2001, дел 6.3
Движење на стоката при влез	Неусогласеност на нарачаната стока, преземената стока и внесот во сметководствената евиденција.	<ul style="list-style-type: none">- евиденција на стоката која доаѓа;- усогласување на нарачката и преземената стока;- процедура за враќање/одбивање на стока, за сметководствена обработка и известување за кусоците или прекумерните пратки и утврдување и поправка на неточните износи во евиденцијата на залиха на стока;- формализација на постапките за увоз;- редовно спроведување на попис на стоката;- извршување на прецизни проверки на	

		доследноста на влезот/излезот на стоката; - безбедни подрачја за складирање на стока со цел да се спречи замената на стока.	
Складирање	Непостоење на контрола над движењето на стоката	- јасно определување на места за складирање; - редовни постапки на попис на стоката; - безбедни подрачја за складирање на стока како би се спречила нејзината замена.	ПС 3.4 ИСО 9001:2001, дел 6.3
Производство	Непостоење на контрола над стоката употребена во производствената постапка	- надзор и управувачка контрола над нормативот; - контрола над варијацијата, отпадот, споредно добиени производи и загуби; - безбедни складишта за да се спречи замената на стока.	ПС 3.4 ИСО 9001:2001, дел 6.3
Движење на стоката при излез Издавање од складиште и испорака и трансфер на стоката	Неусогласеност меѓу евиденцијата за залиха на стока и внесот во сметководствената евиденција	- именување на лица за процедурата за одобрување/надзор продажба/пуштање на стока; - формализација на постапките при извоз; - извршување на проверки пред пуштање на стоката со цел да се спореди налогот за пуштање на стоката со стоката предвидена за натовар; - систем за работа со неправилности, делумни пратки и варијации; - стандардни постапки за работа со вратена стока – проверка и евидентирање, - проверка на раздолжени декларации во	ПС 3.4 ИСО 9001:2001, дел 6.3, 7.1

		случај на користење на постапките со економски ефект	
--	--	--	--

2.6 Редовни царински постапки (Пододдел 3.5 ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Општо	<p>Несоодветно користење на редовните царински постапки.</p> <p>Непотполни и неточни царински декларации, непотполни и неточни податоци за други царински активности.</p> <p>Користење неточни или застарени податоци, како броеви на артикли и тарифни ознаки:</p> <ul style="list-style-type: none">- неточна класификација на стока- неточна тарифна ознака- неточна царинска вредност. <p>Непостоење на процедура за известување на царинските органи при утврдени неправилности во согласност со царинските барања</p>	<ul style="list-style-type: none">- воведување на формални постапки за водење/следење на сите царински активности и формализација на одредени клиенти (класификација на стока, потекло, вредност и т.н.). Овие постапки се предвидени за обезбедување на континуитет на царинскиот оддел во случај на отсуство на одговорното лице/а;- користење на задолжителни тарифни информации (ЗТИ) за класификацијата на стока со кои се дефинираат давачките и даноците за увоз како и другите важечки прописи (мерки на трговска политика и т.н.);- користење на задолжителни информации за потекло (ЗИП) со кои се овозможува совет на управата за:<ul style="list-style-type: none">• потеклото на производот кој се увезува или извезува, особено ако различните фази на производство се	ПС 3.5 ИСО 9001:2001, дел 6.2.2

		<p>вршат во различни земји;</p> <ul style="list-style-type: none">• дали треба или не да се примени повластен третман врз основа на конвенција или меѓународен договор; <p>- воспоставување на формални постапки за утврдување и изјавување на царинската вредност (методите на утврдување на вредност, пресметка, рубриците на декларацијата кои треба да се пополнат и исправите кои треба да се приложат);</p> <p>- примена на процедури за информирање на царинските органи за сите неправилности</p>	
Застапување со посредство на трети лица	Непостоење на контрола	<p>- процедура за проверка како третите лица работат (на пр. поврзано со царинските декларации) и воочување на неправилности или повреди од страна на царинските застапници. Не е доволно во потполност да се потпира на надворешните услуги;</p> <p>- проверка на стручноста на застапникот;</p> <p>- дали одговорноста за пополнување на царинските декларации е одвоена активност:</p> <ul style="list-style-type: none">• посебни договорни одредби за контрола на царинските податоци	

		<ul style="list-style-type: none">• посебна процедура за пренос на податоци кои се нужни за да може декларантот да ја одреди тарифната ознака (на пр. техничка спецификација на стоката, мостри и т.н.)- во случаите на екстерно менаџирање со царинските прашања, надворешните услуги може да се доверат на декларант кој има стекнато статус одобрен извозник (гаранција за добро познавање на правилата за потекло);- спроведување на формални постапки на внатрешна контрола со цел да се потврди точноста на користените царински податоци.	
Дозволи за увоз и/или извоз поврзани со мерки на трговска политика или со трговија на земјоделски производи	Несоодветно користење на стоката	<ul style="list-style-type: none">- редовни постапки за евидентирање на дозволиите;- редовна внатрешна контрола за проверка на важноста на дозволиите и регистрацијата;- поделба на должностите на регистрација и внатрешна контрола;- процедури за известување за неправилности;- процедури со кои се обезбедува користење на стоката во согласност со одобрението.	

2.7 Процедури поврзани со изработка на сигурносни, резервни копии, поврат на податоци, резервни постапки и архивирање (Пододдел 3.6 од ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Барања за водење евиденција/ архивирање	<p>Невозможност за правовремено спроведување на дополнителна контрола заради губење или лошо архивирање на податоци.</p> <p>Непостоење на редовни процедури за создавање на сигурносно-резервни копии.</p> <p>Непостоење на задоволувачки процедури за архивирање на документација и податоци на подносителот на барање.</p> <p>Намерно уништување или губење на значајни податоци.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Предочување на сертификатот ИСО 27001 докажува висок стандард за ИТ безбедност;- Процедури за создавање на сигурносно резервни копии, обновување и заштита на податоци од оштетување или губитоци;- Планови за непредвидливи околности во случај на пореметување или пад на системот;- Процедури за проверка на постапките за креирање на сигурносно резервни копии / обновување на податоци;- Архивирање на царинската архива и комерцијалните исправи на безбедни места;- Постоење на квалификациона шема;- Придржување на законските рокови за архивирање.	ИСО 9001:2001, дел 6.3 ИСО 17799:2005 ИСО 27001:2005 ИСО одредби за стандарди во подрачјето на ИТ безбедност

2.8 Информатичка безбедност – заштита на информатичкиот систем (Пододдел 3.7 од П.С)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Општо	Неовластен пристап и/или пореметување на информатичкиот систем и/или програмата на економскиот оператор	<ul style="list-style-type: none">- Политиката, процедурите и сигурносните ИТ стандарди мора да бидат воведени и да се на располагање на вработените;- Предочување на сертификатот ИСО 27001 докажува висок стандард за ИТ безбедност;- Политика на информатичка сигурност;- Службеник за информатичка безбедност;- Оценка на информатичката безбедност или дефинирање на прашањата поврзани со ИТ ризици;- Процедури за одобрување/повлекување на правата за пристап на овластените лица;- Доколку е потребно, користење на компјутерски програми за енкрипција;- Заштитни програми (сидови);- Анти-вирусна заштита;- Заштитни лозинки;- Проверка на можноста за неовластен пристап;- Ограничување на пристап на овластени лица до серверските простории;- Проверка на упад во системот во редовни временски интервали;	ПС 3.7 ИСО 17799:2005 ИСО 27001:2005

		- Воведување на процедури во случај на постоење на инциденти.	
Општо	Намерно уништување или губење на значајни податоци	<ul style="list-style-type: none"> - План за непредвидливи околности во случај на губење на податоци; - Редовни процедури за постапки за создавање на сигурносно - резервни копии во случај на пореметување на работата/пад на системот; - Процедури за прекинување на правото на пристап. 	ИСО / ПАС 28001:2006, оддел А 3.3 ИСО 27001:2005

2.9 Информатичка безбедност – безбедност на документацијата (Пододдел 3.8 од ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Општо	<p>Злоупотреба на информатичкиот систем на економскиот оператор со цел да се загрози трговскиот синџир на снабдување.</p> <p>Намерно уништување или губење на значајни податоци.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Предочување на сертификатот ИСО 27001 докажува висок стандард за ИТ безбедност; - Процедури за овластен пристап кон документи; - Евидентирање и безбедно архивирање на документи; - Процедури за работа со инциденти и исправка на грешки; - Документирање и создавање на сигурносно - резервни копии на документи, вклучувајќи скенирање; - План за непредвидливи околности за 	ПС 3.8 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 4.2 ИСО 17799:2005 ИСО 27001:2005

		<ul style="list-style-type: none">решавање на губитокот на податоци;- Ако е потребно, користење на компјутерски програми за енкрипција;- Трговските застапници треба да бидат запознаени со мерките за безбедност во текот на патувањето (никогаш да не се консултираат чувствителните документи при превоз);- Воспоставување на степени на пристап кон стратешките податоци во согласност со различни категории на вработени;- Постапување на безбеден начин со отстранетите компјутери;- Договори со деловните партнери за безбедност/користење на документација.	
Барања за безбедност и сигурност воведени на други	<p>Злоупотреба на информатичкиот систем на економскиот оператор со цел да се загрози трговскиот синџир на снабдување.</p> <p>Намерно уништување или губење на значајни податоци.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Барања за заштита на податоци да се вклучени во договори;- Процедури за контрола и ревизија на барањата во договорите.	

3. Финансиска солвентност (Оддел 4, ПС)

Критериум: Доказана финансиска солвентност (член 10-с од УСЦЗ)

3.1 Доказана солвентност

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Несолвентност/ неисполнување на финансиските обврски	Финансиска ранливост која може да доведе до неусогласено постапување во иднина.	<ul style="list-style-type: none">- Да се провери рамнотежата и финансиските движења кај подносителот на барање заради анализа на платежната способност на подносителот за плаќање на своите законски долгови. Во најголем број случаи, банката на подносителот може да извести за финансиската солвентност на подносителот;- Воведување на внатрешна процедура за надзор за спречување на финансиски закани.	

4. Барања поврзани со безбедност и сигурност (оддел 5, ПС)

Критериум: Соодветни стандарди за безбедност и сигурност (член 10-и став 1 од УСЦЗ)

4.1 Проценка на безбедноста која ја спроведува економскиот оператор (самооценување)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Самооценување	Недоволна запознаеност со безбедноста	- Се врши самооценување на ризиците и	ПС 5.1.1

	и сигурноста во сите релевантни оддели на трговското друштво	заканите и нивно редовно оценување/ажурирање и документирање; - Потребно е прецизно утврдување на ризиците поврзани со безбедност и сигурност кои произлегуваат од деловните активности на трговското друштво; - Потребно е оценување на ризиците поврзани со безбедност и сигурност (процент на веројатност и степен на ризик: низок/среден/висок); - Потребно е обезбедување на покриеност на сите релевантни ризици опфатени со превентивни/или корективни мерки.	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 4.2 ИСПС Правилни к
Внатрешна организација	Несоодветна координација за безбедност и сигурност внатре во трговското друштво подносител	- Именување на одговорни лица за координација и спроведување на соодветни безбедносни мерки во сите релевантни оддели во трговското друштво; - Воведување на формални процедури за управување/следење на сите логистички активности на трговското друштво од аспект на безбедност и сигурност; - Воведување процедури со кои се обезбедува сигурноста и безбедноста на стоката во случаи на годишни одмори	ПС 5.1.3 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСО 9001:2001, Оддел 5.5.1 ИСПС Правилни к

		или друг вид на отсуства на определените вработени.	
Процедури на внатрешна контрола	Несоодветна контрола внатре во трговското друштво подносител на барање над прашањата поврзани со безбедност и сигурност	<ul style="list-style-type: none"> - Спроведување на процедура на внатрешна контрола над постапките/прашањата за безбедност и сигурност; - Процедури за забележување и проверка на инциденти поврзани со безбедност, вклучувајќи оценување на ризици и проценка на закани, а доколку е потребно и преземање на корективни активности. 	ПС 5.1.6 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3, А 4.2 ИСПС Правилни к
Процедури на внатрешна контрола	Несоодветна контрола внатре во трговското друштво подносител на барање над прашањата поврзани со безбедност и сигурност	<ul style="list-style-type: none"> - Записот може да се изврши во документ кој содржи на пр. датум, воочена аномалија, име на лицето кое ја открило аномалијата, противмерка, потпис на одговорното лице; - Да се направи евиденција на инциденти поврзани со безбедност и сигурност достапна на вработените во трговското друштво. 	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3, А 4.2 ИСПС Правилни к
Барања за безбедност и сигурност специфични за стоката	Неовластено ракување со стоката	<ul style="list-style-type: none"> - Воведување на систем за следење на стоката; - Посебни барања поврзани со паркирање или складирање на опасна стока. 	ИСПС Правилни к

4.2 Влез и пристап во деловните простории (Пододдел 5.2 ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Вообичаени процедури за пристап или влез на возила, лица и стока	Неовластен пристап или влез на возила, лица или стока во деловните простории и/или во близина на подрачјата за натовар и отпремување.	<ul style="list-style-type: none">- Бројот на возила со пристап кон деловните простори треба што е можно повеќе да се ограничи;- Од таа причина, просторите за паркирање треба да бидат надвор од безбедносното подрачје;- Освен тоа, може да се воведо правило, доколку е можно, камионите да чекаат пред и после натоварот во одвоен простор надвор од безбедното подрачје. Само запишани камиони добиваат пристап во подрачјето за натовар, на барање, за време на натоварот;- Користењето на идентификациски обележја е оправдано. Идентификациските обележја треба да содржат фотографија. Ако идентификациските обележја не содржат фотографија, треба да се наведе барем името на економскиот оператор или деловниот простор за кој се издадени (ризик од злоупотреба во случај на губење); Користењето на	ПС 5.2 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСПС Правилни к

		<p>идентификациски обележја треба да биде под надзор на одговорно лице. Посетителите треба да имаат привремени идентификациски обележја и мора цело време да бидат во придружба со службено лице. Податоците за сите влезови, вклучувајќи имиња на посетители/возачи, време на доаѓање/заминување и службените лица треба да бидат запишани и архивирани во соодветен облик (на пр. дневник за работа, ИТ систем). Идентификациските обележја нема да се користат два пати по ред, за да се избегне проследување на обележјата на друго лице;</p> <ul style="list-style-type: none">- Контрола на пристап со помош на шифра: вообичаени процедури за редовно менување на шифрите;- Идентификациските обележја и шифри треба да се валидни само во текот на работното време на вработениот.	
Стандардни оперативни процедури во случај на упад	Непостоење на соодветни активности доколку упадот е откриен.	<ul style="list-style-type: none">- Воспоставување процедури за случаи на упад или неовластен влез;- Испитување на можноста за упад, бележење на резултатите од испитувањето, по потреба, спроведување на корективни активности;	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСПС Правилни

		<ul style="list-style-type: none">- Користење на извештаите за инцидентите или друг соодветен облик на бележење на инцидентите и преземените активности;- Воспоставување на корективни мерки како резултат на инциденти поврзани со неовластениот влез.	к
--	--	--	---

4.3 Физичка сигурност (Пододдел 5.3, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Надворешни граници на деловните простори	Несоодветна заштита на деловните простори против упад од надвор	<ul style="list-style-type: none">- Доколку е потребно, да се огради подрачјето со безбедносна ограда и да се спроведуваат редовни контроли за нејзината целосност и оштетувања и спроведување на планирано одржување и поправка;- Доколку е потребно, контролираните подрачја резервирани за овластени лица соодветно да се означат и контролираат.	ПС 5.3 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСПС Правилни к
Влезови и премини	Постоење на влезови и премини кои не се под надзор	<ul style="list-style-type: none">- Сите влезови или премини треба да бидат обезбедени со примена на соодветни мерки на пр. видео надзор и/или систем за контрола на влез (светла, рефлектори и др.);- Доколку е соодветно, спроведување на	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСПС Правилни

		процедури за обезбедување на заштита на местата за пристап.	к
Уреди за заклучување	Неадекватни уреди за заклучување на надворешните и внатрешните врати, прозори, влезови, ограда и подрачја за паркирање.	<ul style="list-style-type: none">- Инструкции/процедури за користење на клучеви кои се на располагање на одговорните вработени;- Само овластените лица имаат пристап до заклучените згради, локации, соби, безбедносни подрачја, картотека, благајна, возила и машини;- Спроведување на повремени попис на бравите и клучевите;- Бележење на обидите за неовластен пристап и редовна проверка на тие податоци.	ПС 5.3.4 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3
Осветлување	Несоодветно осветлување на надворешните и внатрешните врати, прозори, влезови, ограда и подрачја за паркирање.	<ul style="list-style-type: none">- Соодветно осветлување на внатрешните и надворешните простори;- Доколку е потребно, користење на резервни генератори или алтернативно напојување со електрична енергија за да може да се обезбеди постојано осветлување во текот на било каков прекин на локалното доставување на електрична енергија;- Подготвени планови за одржување и поправка на опремата.	ПС 5.3.3
Процедури за пристап до	Непостоење на соодветни процедури за пристап до клучевите.	<ul style="list-style-type: none">- Потребно е да се воведат процедури за контрола на пристапот до клучевите;	ИСО / ПАС 28001:2006,

клучевите	Неовластен пристап до клучевите.	- Клучевите треба да се предадат по нивниот упис во евиденцијата, а да се вратат назад веднаш по нивното користење. Враќањето на клучевите исто така треба да е евидентирано.	Оддел А 3.3
Мерки за внатрешна физичка безбедност	Несоодветен пристап кон внатрешните делови не деловните простори	- Воведување на процедури за разликување на различни категории вработени во деловните простори (на пр. јакни, значки); - Пристапот треба да се контролира и персонализира во согласност со положбата на вработениот.	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 А.4.2 ИСПС Правилни к
Паркирање на приватни возила	Непостоење на соодветни постапки за паркирање на приватни возила. Несоодветна заштита на деловните простори против надворешни смеќавања.	- Бројот на возила со пристап до деловните простори треба што повеќе да се ограничи; - Одредување на посебни подрачја за паркирање на посетители и лица кои треба да бидат оддалечени од сите подрачја за ракување со товар или местата за складирање; - Препознавање на ризици и закани од неовластен влез на приватни возила во заштитените подрачја; - Утврдување правила/процедури за влез на приватни возила во деловниот	

		простор на подносителот на барање.	
Одржување на надворешни делови и згради	Несоодветна заштита на деловните простори против упад од надвор како последица на несоодветното одржување.	- Редовно одржување на надворешните делови/граница на деловните простори и згради секој пат кога ќе се воочи аномалија.	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3

4.4 Превозни единици (Пододдел 5.4, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Вообичаени постапки за пристап на превозните единици	Непостоење на соодветна процедура за пристап на превозните единици. Неовластен пристап на превозните единици.	<ul style="list-style-type: none"> - Препознавање на ризик и закана од неовластен пристап до подрачјата за отпремување, натовар и складирање на товар; - Спроведување на процедури за управување со пристапот кон подрачјата за отпремување, натовар и складирање на товар; - Превозните единици се сместени на безбедни подрачја, или се преземени други мерки за да се обезбеди целосност на превозните единици; - Пристапот кон подрачјата каде се наоѓаат превозните единици е ограничен само на овластени лица; - Поделба на планирањето меѓу одделот за превоз и местото за прием на стока. 	ПС 5.4.1 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСПС Правилни к

Вообичаени постапки за обезбедување на целосност на превозните единици	Неовластено ракување со превозните единици	<ul style="list-style-type: none">- Процедури за надзор и проверка на целосноста на превозните единици;- Процедури за бележење, истражување и преземање корективни активности по откривање на неовластен пристап или неовластено ракување;- Доколку е потребно, да се воведо видео надзор.	ПС 5.4.2 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСПС Правилни к
Користење пломби	Неовластено ракување со превозните единици	<ul style="list-style-type: none">- Користење пломби за контејнери кои се во согласност со стандардот ИСО/ПАС 17712 или друг соодветен систем за обезбедување на целосност на товарот во текот на превозот;- Пломбите да се чуваат на безбедно место;- Водење на регистар на пломби (вклучувајќи искористени пломби);- Редовно усогласување на регистарот и реалната состојба на пломби;- Доколку е потребно договор за проверка на пломби со деловните партнери (целосност и број на пломби) по пристигањето.	ПС 5.4.3 ИСО / ПАС 17712
Постапки за надзор на структурата на превозните	Користење скриени места во превозните единици со цел криумчарење.	<ul style="list-style-type: none">- Процедури за испитување на целосноста на превозните единици пред натоварот;- Доколку е потребно, спроведување контрола во седум чекори (преден сид,	ПС 5.4.4 ПС 5.4.5 ИСО / ПАС 28001:2006,

единици, вклучувајќи сопственоста на превозните единици	Непотполна контрола на превозните единици.	лева страна, десна страна, под, покрив/таван, внатрешни/надворешни врати, надворешен дел/подвозје пред натовар); - Други врсти на инспекција во зависност од видот на превозната единица.	Оддел А 3.3
Одржување на превозните единици	Неовластено ракување со превозните единици	- Програма за редовно одржување; - Доколку одржувањето го спроведува трета страна, по спроведување на постапката да се изврши проверка на целосноста на превозните единици.	ПС 5.4.5 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3
Стандардни оперативни процедури во случај на упад и/или неовластено ракување со превозните единици	Непостоење на соодветни активности ако е откриен неовластен пристап или неовластено ракување.	- Соодветни пропишани процедури за мерки кои треба да се преземат кај откривањето неовластен пристап или неовластено ракување.	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3

4.5 Логистички процеси (Пододдел 5.5, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Активни средства	Непостоење контрола над превозот на	- Користењето технологија за следење и	ПС 5.5

за транспорт кои влегуваат/ или напуштаат царинското подрачје	стока	барање (track and trace) може да укаже на невообичаени застанувања или доцнења кои може да влијаат на безбедноста на стоката; - Посебни процедури за избор на превозник/транспортер; - Договор со деловните партнери за проверка на пломбите (целосност и број на пломба) кога стоката ќе стигне во нивните деловни простори.	
---	-------	---	--

4.6 Нефискални барања (Пододдел 5.6, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Нефискални аспекти	Несоодветно користење на стоката која потпаѓа во рамките на забрани и ограничувања или мерки на трговска политика	- Процедури за ракување со стока со нефискални аспекти; - Треба да се воспостават соодветни процедури и постапки: <ul style="list-style-type: none">• Разликување на стоката која подлежи на нефискални барања од останатата стока;• Проверка дали се спроведени активностите во согласност со моменталните (нефискални) законски одредби;• Ракување со стока која подлежи на ограничување/забрана/ембарго и стока	ПС 5.6

		<p>со двојна намена;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Работа со одобренија според поединечни барања. <p>- обука/едукација на вработените кои ракуваат со стока со нефискални аспекти.</p>	
--	--	--	--

4.7 Пристигната стока (Пододдел 5.7, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Вообичаени процедури за проверка на транспортот кој пристигнува	<p>Внес, размена или губиток на примена стока.</p> <p>Неконтролирана пристигната стока која може да претставува ризик за безбедност.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Водење распоред за очекувани пристигања; - Процедури за постапување при неочекувани пристигнувања; - Спроведување проверка на доследноста меѓу пристигнатата стока и внесот во логистичкиот систем; - Процедура за проверка на целосноста на транспортните средства. 	<p>ПС 5.7.1 ИСО/ПАС 9001:2001, Оддел 6.2.2 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3</p>
Вообичаени процедури за проверка на безбедносните мерки кои се пропишани за други	<p>Непостоење контрола по приемот на стоката која може да претставува ризик за безбедност.</p> <p>Внес, размена или губиток на примена стока.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Процедура за обезбедување запознавање на вработените со безбедносните барања; - Проверка на управувањето/надзорот за да се обезбеди усогласеност со безбедносните барања. 	<p>ПС 5.7.2 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3</p>

Надзор над приемот на стока	Непостоење контрола по приемот на стоката која може да претставува ризик за безбедност. Внес, размена или губиток на примена стока.	<ul style="list-style-type: none">- Вработени задолжени за пречекување на возачот по пристигнување и надзор над истоварот на стока;- Примена на најава на пристигнување;- Процедури со кои се обезбедува присутност на соодветни вработени во секој момент, не оставајќи стока без надзор;- Спроведување проверки на доследноста меѓу пристигнатата стока и превозните документи.	ПС 5.7.3 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3
Пломби на пристигнатата стока	Непостоење контрола по приемот на стоката која може да претставува ризик за безбедност. Внес, размена или губиток на примена стока.	<ul style="list-style-type: none">- Процедура за проверка на целосноста на пломбата и усогласеноста на бројот на пломби со бројот наведен во документите;- Именување на овластени лица.	ПС 5.7.3 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСО/ПАС 17712
Административни и физички процедури за прием на стока	Непостоење контрола по приемот на стоката која може да претставува ризик за безбедност. Внес, размена или губиток на примена стока.	<ul style="list-style-type: none">- Споредба на стоката со придружните транспортни и царински документи, пакинг листа и нарачки;- Проверка на целосноста преку мерење, пребројување и евиденција, проверка на униформните ознаки на стоката;- Ажурирање на евиденцијата на залиха што е можно поскоро по пристигнувањето;	ПС 5.7.4 ПС 5.7.5 ПС 5.7.6 ИСО/ПАС 9001:2001, Оддел 7.4

		- Ставање на стоката која претставува аномалија во посебно и безбедно подрачје, спроведување на процедура за управување со таа стока.	
Постапки на внатрешна контрола	Нема соодветни активности доколку се откријат неусогласености и/или неправилности	- Процедура на евидентирање и проверка на неправилности, на пр. делумни пратки, оштетени уреди за заштита од неовластено ракување, вклучувајќи процедури за оценување и преземање корективни активности.	ПС 5.7.7

4.8 Складирање на стока (Пододдел 5.8, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Доделување на локација во склад	Несоодветна заштита на просторот за складирање против упади однадвор	- Процедури за управување со пристапот кон просторот за складирање; - Определено е подрачје (или повеќе од нив) за складирање на стока со систем за видео надзор или други соодветни контроли.	ПС 5.8.1 ПС 5.8.2
Стока која се чува на отворено	Ракување со таа стока	- Потреба од користење на соодветно осветлување и доколку е соодветно видео надзор; - Целосноста на стоката мора да биде проверена и документирана пред натоварот;	

		<ul style="list-style-type: none">- Доколку е можно, прикажување на одредиштето на стоката на најсовремен можен начин (на пр. бар-кодovi наместо обичен текст за приказ на одредишното место).	
Процедури на внатрешна контрола	<p>Непостоење на процедури за обезбедување на безбедност и сигурност на складираната стока.</p> <p>Нема соодветни активности ако се откриени неусогласености и/или неправилности.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Процедури за редовен попис на стоката, бележење и истражување на сите неправилности/неусогласености, вклучувајќи процедура за оценување и преземање на корективни активности.	ПС 5.8.3 ИСО/ПАС 9001:2001, Оддел 2.2
Одвоено складирање на различна стока	Неовластена замена на стока и/или неовластено ракување со стоката.	<ul style="list-style-type: none">- Локацијата на стоката е забележана во евиденцијата на залиха;- Доколку е потребно, различна стока одделно се складира, на пр. стока со потекло, опасна стока, стока со голема вредност, домашна стока.	ПС 5.8.4 Сертификат ТАПА (здружени е за заштита на добрата во превоз)
Дополнителни мерки за безбедност и сигурност за пристап кон стоката	Неовластен пристап кон стоката.	<ul style="list-style-type: none">- Овластен пристап во складот само на именувани вработени;- Посетителите и трети лица мора да имаат привремени идентификациски обележја и во секој момент да бидат придружувани од службено лице;- Податоци за сите посети, вклучувајќи ги	ПС 5.8.5 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСПС Правилни

		<p>имињата на посетители/трети лица, време на доаѓање/заминување и име на службеното лице, мора да бидат запишани и да се чуваат во соодветен облик (на пр. дневник на работа, ИТ систем);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Доколку поседува складишен простор во деловните простори на друг оператор, тој простор мора да биде обезбеден со редовна комуникација меѓу вклучените економски оператори, вклучувајќи посети и контроли на терен од страна на овластениот економски оператор. 	к
--	--	---	---

4.9 Производство на стока (Пододдел 5.9, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
<p>Определување на локации за производство. Дополнителни мерки за безбедност и сигурност за пристап кон стоката.</p>	<p>Непостоење на процедури за обезбедување сигурност и безбедност на индустриските производи. Неовластен пристап кон стоката.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Определување на локации за производство на стока со соодветни контроли на пристап; - Овластен пристап на локациите за производство само на именувани лица; - Посетителите и трети лица мора да имаат привремени идентификациски обележја и во секој момент да бидат придружувани од службено лице; - Процедури со кои се обезбедува 	<p>ПС 5.9.2 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3</p>

		сигурност и безбедност на постапката на производство.	
Процедури на внатрешна контрола	Непостоење на процедури за обезбедување сигурност и безбедност на индустриските производи. Неовластено ракување со стоката.	- Потребно е да се воспостават безбедносни процедури и постапки со кои се гарантира целосната постапка на производство, на пр. овластен пристап само на именувани лица или лица со соодветни овластувања, надзор и следење на постапката на производство по пат на систем и/или вработени.	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3
Пакување на производите	Непотполна контрола при пакување на производите. Внес, размена или губиток на примена стока.	- Колку што е можно, производите треба да бидат пакувани на начин лесно да може да се забележи неовластено ракување. Пример може да биде користена посебна лента со отпечатен назив на марката на производот. Во тој случај, потребно е лентата да се држи под надзор. Друго решение е користење на лента која не може да се отстрани без оставање на траги; - Исто така може да се користат технолошки помагала кои допринесуваат на целосноста на пакувањето, на пр. видео надзор или проверка на тежина; - Доколку е можно, прикажување на одредиштето на најсовремен начин (на пр. бар-кодovi наместо обичен текст за	ПС 5.9.3

		приказ на одредиштето).	
Контрола на квалитет	Непотполна контрола на текот на стоката. Внес, размена или губиток на примена стока.	- Спроведување на случајни проверки за безбедност и сигурност на произведената стока во секоја фаза на производството.	

4.10 Натовар на стока (Пододдел 5.10, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Вообичаени процедури за проверка на транспортот на заминување	Непостоење на контрола на испораката на стока која може да претставува ризик за безбедност.	- Контрола на натоварената стока (проверка на доследноста/пребројување/вагање/ споредба на налогот за продажба со податоците во одделот за логистика). Проверка во логистичкиот систем; - Спроведување на процедури при преземања (прием) на превозни средства; - Строга контрола на пристап до подрачјата за натовар.	ПС 5.10.1 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3
Вообичаени процедури за проверка на безбедносните мерки кои се пропишани за	Повреда на договорните процедури поврзани за безбедност до ризик за испорака на опасна стока; испорака на стока која не е евидентирана во логистичкиот систем и над која нема никаква контрола.	- Процедури со кои се обезбедува запознавање на вработените за барањата на клиентите во поглед на безбедноста; - Проверка при менаџирање/надзор за да се обезбеди согласност со безбедносните барања.	ПС 5.10.3 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3

други			
Надзор над натоварот на стока	Недоволен надзор над натоварот на стока која може да претставува ризик за безбедност.	<ul style="list-style-type: none">- Проверка на целосноста по пат на мерење, пребројување и евиденција, проверка на униформното означување на стоката;- Процедури за најава на возачот пред пристигнување;- Вработени задолжени за прием на возачот и надзор над истоварот на стоката;- Возачите немаат пристап кон подрачјата предвидени за натовар кои не се под надзор;- Процедури со кои се обезбедува присутност на соодветните вработени во секој момент, не оставајќи ја стоката без надзор;- Именување на одговорни лица за проверка на редовните постапки.	ПС 5.10.4 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3
Ставање на пломби на излезната стока	Испраќањето на стока која не е заштитена со пломби може да доведе до внес, размена или губиток на стока кој не може лесно да се открие.	<ul style="list-style-type: none">- Процедури за контрола, примена, проверка и евидентирање на пломби;- Именување на одговорни лица;- Користење на пломби за контејнери кои се во согласност со стандардот ИСО/ПАС 17712.	ПС 5.10.2 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3 ИСО/ПАС 11712:116 ИСО ПАС

			17712
Административни процедури при натовар на стока	Испораката на стока која не е евидентирана во логистичкиот систем и над која немате никаква контрола претставува ризик за безбедност.	<ul style="list-style-type: none"> - Споредување на стоката со придужните превозни и царински документи, попис за натовар/пакување и продажните налози; - Ажурирање на евиденцијата на залиха што е можно побрзо по поаѓањето. 	ПС 5.10.5 и 5.10.6
Процедури на внатрешна контрола	Нема соодветни активности доколку се откриени неусогласености и/или неправилности.	<ul style="list-style-type: none"> - Процедури за бележење и истражување неправилности на пр. делумни пратки, оштетени уреди за заштита од неовластено ракување, враќање на стока од страна на купувачите, процедури за оценување и преземање на корективни активности. 	ПС 5.10.7 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3

4.11 Безбедносни барања за деловните партнери (Пододдел 5.11, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Идентификација на деловните партнери	Непостоење механизми за јасна идентификација на деловните партнери.	<ul style="list-style-type: none"> - Постооење на процедури за идентификација на редовните деловни партнери и непознати клиенти/купувачи; - Процедури за избор и менаџирање на деловните партнери доколку превозот го извршува трета страна; - Спроведување на процедура за избор на 	

		<p>подизведувач врз основа на пописот на постојани и повремени подизведувачи;</p> <ul style="list-style-type: none">- Подизведувачите може да се одберат врз основа на критериуми за избор или дури врз основа на посебно одобрение на трговското друштво (кое може да се даде врз основа на прашалник за сертификација).	
<p>Барања за безбедност кои се пропишани за други</p>	<p>Повреда на договорените процедури поврзани со безбедност со ризик за прием или испорака на опасна стока.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Безбедносни проверки кои служат за избор на редовни деловни партнери на пр. со помош на интернет или агенции за кредитен рејтинг;- Безбедносни барања (на пр. сета стока мора да биде означена, заштитена со пломби, пакувана, обележана на одреден начин, рендгенски проверена) наведени се во договорите со редовните деловни партнери;- Барања договорите да не смеат дополнително да бидат преземени од непознати трети страни;- Заклучоци од стручни лица/надворешни ревизори, поврзани со редовните деловни партнери, за усогласеноста со барањата за безбедност;- Доказ дека деловните партнери поседуваат релевантни акредитации/	<p>ПС 5.11 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3</p>

		<p>сертификати со кои докажуваат усогласеност со меѓународните безбедносни стандарди;</p> <ul style="list-style-type: none">- Процедури за спроведување на дополнителни безбедносни проверки на трансакциите со непознати или повремени деловни партнери;- Известување и истрага за сите инциденти поврзани со безбедност кои ги вклучуваат деловните партнери, водење евиденција за преземените корективни активности.	
--	--	--	--

4.12 Безбедни вработени (Пододдел 5.12, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Политика на вработување, вклучувајќи и привремени вработувања	Инфилтрирање на лица кои може да претставуваат ризик за безбедност.	<ul style="list-style-type: none">- Безбедносни проверки на идните вработени, на пр. историја на вработувања и препораки;- Дополнителни проверки на новите или постоечките вработени кои преминуваат на безбедносно чувствителни позиции;- Обврска на вработените за известат за другите вработувања, полициски опомени/условни осуди, нерешени судски постапки или осудителни пресуди;	ПС 5.12.2 ПС 5.12.4 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3

		<ul style="list-style-type: none">- Повремени безбедносни проверки / повторување на истрагата за вработените лица;- Укинување на пристап до информатичкиот систем, враќање на пропусници, клучеви и/или идентификациски ознаки во случај на престанок на работниот однос;- Проверката на привремено вработените се спроведува по ист стандард како и проверка на постојано вработените;- Во договорите со агенциите за вработување мора детално да се наведе степенот на бараните безбедносни проверки;- Процедури со кои се обезбедува усогласеност на агенциите за вработување со тие стандарди.	
Степенот на безбедност на вработените и свеста на вработените за безбедноста	Недоволно познавање на безбедносните процедури поврзани со различни постапки (пристигнување на стока, натовар, истовар и др.) со последица прифаќање/натовар/истовар на опасна стока.	<ul style="list-style-type: none">- Свесност на вработените за безбедносните мерки/системи поврзани со различни постапки (пристигнување на стока, истовар, натовар и др.);- Воспоставување на евиденција за бележење на аномалии во безбедноста и сигурноста воедно и редовни разговори со вработените на таа тема;- Воведување на процедури врз основа на	ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3

		<p>кои вработените воочуваат и известуваат за сите сомнителни инциденти;</p> <ul style="list-style-type: none">- Брошури со прашања за безбедност и сигурност може да се изложат на посебни локации и на огласни табли;- Приказ на правилата за безбедност и сигурност на релевантни локации (истовар/натовар и др.). Знакови кои мора да бидат видливи однатре (на локацијата) и однадвор (места наменети за возачи, привремени посетители, различни партнери).	
Обука за безбедност и сигурност	Непостоење на механизми за обука на вработените за безбедносните барања и со тоа недоволна свесност за безбедносните барања.	<ul style="list-style-type: none">- Лица одговорни за утврдување на потреба за обука, спроведување на обука и водење евиденција за обуки;- Обучување на вработените за препознавање на можните безбедносни закани, откривање на упади/ неовластено ракување и спречување на неовластен пристап на безбедносните деловни простори, стока, возила, автоматизирани системи, пломби и документација;- Спроведување тестови со „опасна“ стока или ситуации;- Обуката за безбедност и сигурност може да биде дел од обуката за заштита при	ПС 5.12.3 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3

		работа која ги опфаќа сите вработени.	
--	--	---------------------------------------	--

4.13 Надворешни служби (Пододдел 5.13, ПС)

Показател	Опис на ризикот	Можни решенија	напомена
Надворешни служби кои се користат за различни подрачја т.е. пакување на производи, безбедност и др.	Инфилтрирање на лица кои може да претставуваат ризик за безбедност. Непотполна контрола на текот на стоката.	<ul style="list-style-type: none">- Безбедносни барања, на пр. проверка на идентитетот на вработените, контрола на ограничен пристап, наведени се во договорите;- Следење на усогласеноста со тие барања;- Користење на различни идентификациски ознаки на надворешните лица;- Ограничен или контролиран пристап до информатичките системи;- По потреба, надзор над надворешните служби;- Воспоставување на систем на безбедност и/или постапки на ревизија за да се обезбеди целосност на стоката.	ПС 5.13 ИСО / ПАС 28001:2006, Оддел А 3.3